

O autorze

Mark Twain (prawdziwe nazwisko Samuel Langhorne Clemens) **urodził się 30 listopada 1835 roku** na południu Stanów Zjednoczonych w miasteczku Florida w stanie Missouri. Miał kilkorodzeństwa. W dwunastym roku życia stracił ojca. Trudna sytuacja materialna rodziny zmusiła chłopca do pracy. Początkowo był pomocnikiem w drukarni. Po pewnym czasie pomagał starszemu bratu jako **współredaktor i drukarz czasopisma**. Już wtedy próbował sam pisać i umieszczał swoje utwory anonimowo w różnych czasopismach. Potem zainteresował się pilotowaniem parowców (statki napędzane maszyną parową, turbiną parową, posiadały kotły wytwarzające parę, ogrzewane węglem lub drewnem). Zdobył nawet uprawnienia pilota i prowadził parowce po Missisipi – wielkiej amerykańskiej rzece.

Mark Twain miał ciekawe życie, **wiele podróżował** po Stanach Zjednoczonych, znał także Europę, w której kilka lat mieszkał. Twórczość Twaina zyskała uznanie, **czytelnicy rozchwytywali jego książki**, choć krytycy początkowo wyrażali się o nich niepochwlebnie.

Geneza

Największą popularność zyskały jego powieści dla młodzieży:

- *Przygody Tomka Sawyera*
- *Przygody Huckleberry'ego Finna*
- *Królewicz i żebrak*.

Szybko znalazły się w światowym kanonie literatury dla młodych czytelników.

Pod koniec życia pisarza spotkało wiele tragedii osobistych – zmarła jego ukochana żona, stracił córkę, pojawiły się też nagle kłopoty ze zdrowiem.

Zmarł 21 kwietnia 1910 roku.

Mark Twain był świetnym pisarzem, obdarzonym wielkim **poczuciem piękna** oraz ogromnym **zmysłem satyrycznym**.

Geneza utworu

Ukończona w lipcu 1875 roku **powieść *Przygody Tomka Sawyera* miała długą historię**. Początkowo Mark Twain projektował ją dla dorosłych i dopiero uwagi jego przyjaciela – W. D. Howellsa sprawiły, że autor zmienił adresata książki. Wprowadził do tekstu pewne poprawki i stworzył powieść dla młodzieży. Do pracy nad książką pisarz powrócił po pewnej przerwie – latem 1874 roku w czasie wakacji z rodziną. *Kiedy po dwóch latach wydobyłem rękopis ze schowka* – zanotował Twain 2 września

1874 r. – *przeczytałem pewnego dnia ostatni rozdział. [...] Po takim okresie wytchnienia materiału było pod dostatkiem i książka jak gdyby sama się pisała bez wysiłku.*

Wśród papierów znalezionych po śmierci pisarza odkryto obszerną opowieść zatytułowaną *Rękopis chłopca*. Bohater, dwunastolatek, przeżywa nie-szczęśliwą miłość, unika kolegów, szuka samotności, głodzi się, myśli nawet o samobójstwie. Bohater *Rękopisu* jest pierwowzorem Tomka. Twain pisał tę historię wkrótce po własnych, szczęśliwie zakończonych małżeństwie, kłopotach sercowych.

W powieści o Tomku Sawyerze **występuje sporo elementów autobiograficznych** (czyli wydarzeń, ludzi i spraw wziętych z życia samego autora), oczywiście, nieco przekształconych. **Wiele wypadków w utworze jest całkowitą fikcją, liczne zaś miały miejsce naprawdę.** *Większość przygód opisanych w tej książce zdarzyła się w rzeczywistości; niektóre były moim udziałem, inne przeżyli moi koledzy szkolni – napisał Twain we Wstępie do Przygód Tomka Sawyera.* Tam też znajdziemy informację, że wprawdzie książka ma dostarczyć rozrywki młodzieży, lecz autor żywi nadzieję, że sięgną po nią bez oporów także dorośli, jako że moim zamiarem było między innymi przypomnieć im w zabawnej formie, jacy byli kiedyś, jak czuli, myśleli, mówili i w jak szalone angażowali się przedsięwzięcia.

Plan wydarzeń

1. Szukanie Tomka przez ciotkę Polly.
2. Śledztwo ciotki i usłużność Sida.
3. Malowanie płotu w sobotni poranek.
4. Sposób na znalezienie pomocników do pracy.
5. Zauroczenie nieznaną dziewczynką.
6. Starania Tomka o zdobycie względów Becky Thatcher.
7. Domowe przygotowania do zajęć w szkółce niedzielnej.
8. Nagrodzenie Tomka Biblią i „popis” wiedzy małego spryciarza.
9. Sawyer w kościele.
10. Spotkanie z Huckiem Finnem – planowanie nocnej wyprawy na cmentarz.
11. Przerwa obiadowa spędzona z Becky – zaręczyny i nieporozumienie „narzeczonych”.
12. Wagary, rozmyślanie o przyszłości i zabawa z Joe Harperem.
13. Pełna emocji nocna wyprawa Tomka i Huka na stary cmentarz.

- 14.** Tomek i Huck świadkami zbrodni.
- 15.** Spisanie przez chłopców przysięgi milczenia w sprawie morderstwa.
- 16.** Oskarżenie Muffa Pottera o zbrodnię na cmentarzu.
- 17.** Niepokój cioci Polly o siostrzeńca – szukanie sposobów uzdrowienia chłopca.
- 18.** Postanowienie Sawyera i Joe Harpera odejścia z domu.
- 19.** „Pirackie” życie na wyspie za miasteczkiem.
- 20.** Tajemna wyprawa Tomka do miasteczka i podsłuchiwanie narady w domu ciotki.
- 21.** Smutek w miasteczku i modlitwy za chłopców uznanych za zmarłych.
- 22.** Pojawienie się Tomka, Joego i Hucka w kościele – radość zgromadzonych.
- 23.** Szlachetny postępek Tomka – ocalenie Becky przed karą nauczyciela.
- 24.** Wakacje i choroba Sawyera.
- 25.** Początek procesu w sprawie zabójstwa na cmentarzu.
- 26.** Wizyty Tomka i Hucka pod celą Muffa Pottera – wyrzuty sumienia chłopców.

Plan wydarzeń

- 27.** Sawyer świadkiem w procesie – wyznanie prawdy o zbrodni Indianina Joego.
- 28.** Ucieczka Indianina z sali sądowej.
- 29.** Szukanie skarbów w „nawiedzonym” domu i pojawienie się nieznajomych.
- 30.** Rozpoznanie Indianina Joego.
- 31.** Chłopczy świadkami znalezienia skarbu przez Joego i jego współnika.
- 32.** Decyzja śledzenia Indianina i czaty chłopców przy gospodzie.
- 33.** Powrót Becky z wakacji i nowina o pikniku.
- 34.** Beztroskie zabawy dzieci podczas pikniku za miastem.
- 35.** Zwiedzanie malowniczych pieczar – niezbadanych labiryntów.
- 36.** Powrót zmęczonych zabawą dzieci parostatkem do miasteczka.
- 37.** Okrutne plany Joego Indianina – zemsta na wdowie Douglas.
- 38.** Huck obrońcą wdowy – pomoc Walijczyka.
- 39.** Nieobecność Tomka i Becky w kościele – odkrycie zaginięcia dzieci.

40. Przeszukiwanie pieczar przez mężczyzn z miasteczka.
41. Opieka wdowy Douglas nad chorym Hukiem.
42. Błądzenie Tomka i Becky po mrocznych grotach; głód, zmęczenie i lęk dzieci.
43. Odkrycie przez Sawyera obecności Indianina w podziemiach – strach i ucieczka chłopca.
44. Bicie dzwonów w środku nocy sygnałem odnalezienia dzieci.
45. Powrót małych nieszczęśników do zdrowia.
46. Zamknięcie wejścia do grot potężnymi drzwiami powodem głodowej śmierci Indianina.
47. Wejście Tomka i Huka do pieczar po skarb Joego Indianina i powrót z łupem do miasteczka.
48. Wdowa Douglas opiekunką Huka.
49. Kłopoty Huka z powodu zmiany warunków życia – ucieczka od wdowy.
50. Plany Tomka i Huka zostania zbójcami i zgoda Finna na powrót do pani Douglas.

Streszczenie

Rozdział I

Tomek Sawyer, siostrzeniec cioci Polly, sprawiał wiele kłopotów swej opiekunce. Stale gdzieś znikał, wymyślał nowe psoty, nie lubił pracować, starał się uśpić czujność ciotki, by zyskać swobodę.

Ale też to chłopaczysko wymyśla codziennie nowe fortele, więc skąd człowiek ma wiedzieć, czego się spodziewać? Już on dobrze zna granice mojej wytrzymałości i doskonale wie, czy uda mu się uśpić moją czujność albo rozśmieszyć mnie na tyle, żeby mi złość przeszła i że bym zrezygnowała z wygarbowania mu skóry. [...] Za każdym razem, kiedy mu się upieczę, gryzie mnie sumienie, a kiedy go z kolei stłukę, pęka moje stare serce (s. 6).

Tomek był synem zmarłej siostry Polly i ciotka bardzo się starała uczynić z niego

**TOMEK
I JEGO CIOCIA**

grzecznego chłopca, takiego jak Sid (jego młodszy przyrodni brat). Stosowała system podstępnych pytań, które miały złapać chłopca w pułapkę i zmusić do wyjawienia najcięższych grzeszków (s. 7), na przykład wagarów, które lubił beztroski, kochający wolność Tomek. Czasem Sid usłużną uwagą

pomagał ciotce odkryć winę brata. Wtedy Sawyer ratował się ucieczką, obiecując Sidowi zdrową naukę.

Po kolacji, w czasie której ciotka „osaczała” go pytaniami, Tomek wybiegł

JEDNA Z PASJI TOMKA

z domu pochłonięty nową pasją – gwizdaniem z ptasią modulacją. Nauczył go tego pewien Murzyn i chłopak chciał w spokoju ćwiczyć gwizdy aż do osiągnięcia doskonałości.

Pilność i skupienie pozwoliły [...] szybko doprowadzić do perfekcji tę sztukę i już po chwili z jego ust płynęły istne kaskady harmonijnych dźwięków (s. 8).

Niespodziewanie pojawił się przed nim jakiś chłopak. Nie podobał się Tomkowi – był zbyt

BÓJKA Z NIEZNAJOMYM CHŁOPAKIEM

elegancko ubrany i zadzierał z tego powodu nosa.

Bójka wisiała w powietrzu. Zaczęło się od pogrzezek, spoglądania z nienawiścią, straszenia starszymi braćmi (którzy byli, oczywiście, wytworem ich fantazji), wreszcie doszło do walki, z której Sawyer wyszedł zwycięsko. Do domu wrócił bardzo późno, a wchodząc ukradkiem przez okno, wpadł prosto w ręce ciotki, która obiecała, że **wolna sobota będzie dla niego dniem ciężkich robót.**

W piękny, wiosenny, sobotni poranek Tomek malował wapnem płot. Pociągnął pędzlem pierwszą deskę i z niechęcią popatrzył na wysoki, długi parkan, a potem siadł na pieńku. Z furtki wybiegł mały, czarnoskóry Jim. Niósł wiadro, więc szedł po wodę. Tomek nie nawidził noszenia wody z miejskiej pompy, ale tym razem chętnie by się tym zajął. Próbował skusić Jima podarunkiem – białą kulka, żeby malował za niego płot. Zamiana nie dała rezultatów, bo ciocia Polly przewidziała plany siostrzeńca i przegoniła Jima. Tymczasem Tomek z udawaną gorliwością zaczął malować, **rozmyślając przy tym, w jaki sposób zyskać zastępstwo w pracy.**

**WOLNA
SOBOTA**

Wiedział, że wkrótce zjawia się koledzy i będą z niego kpić. Wtedy doznał olśnienia, wpadł mu do głowy wspaniały pomysł, który sprawdził się prawie natychmiast. Kiedy w pobliżu pojawił się Ben Rogers, Sawyer był całkowicie pochłonięty malowaniem i nie zauważał kolegi. Zaczepki i kpiny Bena przyjmował spokojnie. Nie przerywając pracy, powiedział, że niecodziennie trafia się człowiekowi taka gratka jak malowanie płotu.

**POMYSŁ
TOMKA**

**KUSZENIE
BENA**